

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog-és Államtudományi Kar
Doktori Iskola

dr. Nagycenki Tamás

**A szervezett bűnözéssel kapcsolatos jogi szabályozás, illetve a bűnszervezetek elleni
fellépés szervezeti keretei, lehetőségei Magyarországon**

Doktori értekezés tézisei

Témavezető:

Prof. Dr. Belovics Ervin tanszékvezető egyetemi tanár

Budapest, 2021.

„A szervezett bűnözés feletti győzelem elengedhetetlen a nemzeti jóléthez. Ez elérhető a hatékonyabb büntetőjoggal, új törvényekkel, illetve azon módszerek társadalmi felismerésével, amelyekkel a szervezett bűnözés gyengíti a nemzetet.”¹

- I. A kutatás célja és a kutatási feladat összefoglalása**
- II. A kutatás módszertana, az elvégzett vizsgálatok, elemzések leírása**
- III. Az értekezés szerkezeti felépítése**
- IV. Az egyes feladatok teljesítése során alkalmazott módszerek, vizsgálatok, elemzések, kutatási eredmények, hasznosítási lehetőségek részletes bemutatása**
- V. Az értekezés témakörében készült publikációk jegyzéke**

I. A kutatás célja és a kutatási feladat összefoglalása

A több tudományág által vizsgált szervezett bűnözés tényerése, határokon átívelő jellege kihívások elé állítja a jogalkotót, jogalkalmazókat, illetve a kutatókat. Az értekezésben anyagi büntetőjogi, büntető eljárásjogi, büntetés–végrehajtási, kriminológiai, kriminalisztikai (azon belül kriminálstatistikai, kriminálstratégiai), összehasonlító jogi, illetve jogtörténeti szempontból jártam körül a szervezett bűnözés aktuális kérdéseit. A kutatás során elsősorban arra kerestem a választ, hogy hatékony-e a szervezett bűnözés elleni küzdelem, milyen eszközökkel lehetne hatékonyabbá tenni; továbbá alkalmas-e a hatályos anyagi büntetőjogi ún. kettős megközelítés – bűnszövetség, bűnszervezet – a szervezett bűnözői csoportok tagjainak felelősségre vonására.

Az alábbi feladatokat tűztem ki célul a kutatás során:

- *A szervezett bűnözés fogalmi meghatározása, a fogalomrendszer tisztázása.*
- *A szervezett bűnözéssel kapcsolatos nemzetközi jogi eszközök, illetve Magyarország és a környező államok szervezett bűnözésre adott büntetőjogi válaszainak vizsgálata, összehasonlítása.*
- *A szervezett bűnözői csoportok tipizálása, szerkezeti felépítésük tanulmányozása.*
- *A szervezett bűnözés felszámolására irányuló stratégiák, illetve nyomozati eszközök elemzése.*
- *A szervezett bűnözés statisztikai vizsgálata.*
- *A szervezett bűnözés elleni fellépés anyagi büntetőjogi evolúciójának, illetve az eljárásjogi eszköztár (leplezett eszközök, tanúvédelem, fedett nyomozó, zár alá vétel / vagyonvisszaszerzés, elkövetővel megállapodás) vizsgálata.*
- *A szervezett bűnözés elleni küzdelemben résztvevő szervek szervezett bűnözéssel kapcsolatos feladatainak taglalása, illetve a szervek különböző szempontok szerinti csoportosítása.*
- *A bűnszervezetben történő elkövetéssel kapcsolatos dogmatikai kérdések, illetve a bírósági gyakorlat (bűnszervezetben történő elkövetés megállapításának alapjául szolgáló bizonyítékok, büntetéskiszabás stb.) elemzése.*

---

¹ Robert F. KENNEDY: Three Weapons against Organized Crime. *Crime and Delinquency*, vol. 8., no. 4. (1962), 321.

II. A kutatás módszertana, az elvégzett vizsgálatok, elemzések leírása

A módszertan alapvetően a fentiekben meghatározott kutatási feladatoktól függött, néhol a külföldi vagy magyar szakirodalom jelentette a kiindulási alapot, míg más esetekben a bírósági határozatok, jogszabályok, szervezetszabályozó eszközök.

Kiemelendő, hogy Magyarországon rendkívül kevés szervezett bűnözéssel kapcsolatos külföldi tanulmány, illetve szakkönyv érhető el, ezért azokat külföldről kellett beszerezni. A kutatás során jelentős számú, elsősorban angol nyelvű szakcikket, szakkönyvet gyűjtöttem össze.

Öt év alatt több gyakornoki programban vettem részt, a Kúriánál, a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Irodánál, a Nemzeti Védelmi Szolgálatnál végeztem kutatásokat.

Szintén nagy erőfeszítést igényelt azon, közel 15 év alatt keletkezett bírósági határozatok beszerzése, illetve az általam meghatározott szempontok szerinti elemzése, értékelése, amelyek során a bünszervezetben történő elkövetés felmerült. Összegyűjtöttem, hogy a bíróságok milyen bizonyítékok alapján állapítják meg a bünszervezetben történő elkövetést, megvizsgáltam a büntetéskiszabási gyakorlatot, áttekintettem a szervezett bűnözéssel fémjelzett kiemelt jogeseteket.

A jogszabályok szervezett bűnözéssel kapcsolatos rendelkezéseit jogtörténeti, illetve összehasonlító szempontból vizsgáltam, emellett elemeztem a bünszervezetekhez köthető bűncselekmények stádiumait, illetve az elkövetői alakzatokat. Az elvégzett vizsgálatokat, elemzéseket részletesen az alábbiakban, az általam meghatározott feladatok kifejtésénél ismertetem.

III. Az értekezés szerkezeti felépítése

Az értekezés négy fejezetből áll: a szervezett bűnözés elleni küzdelem alapjai fejezetben szerepel a szervezett bűnözés fogalmi meghatározása, fogalomrendszere; a nemzetközi jogi eszközök, illetve a környező államok szervezett bűnözéssel kapcsolatos anyagi büntetőjogi válaszai; a szervezett bűnözői csoportok tipizálása, illetve struktúrája; a szervezett bűnözés felszámolására irányuló stratégiák, illetve nyomozati eszközök feldolgozása; valamint a szervezett bűnözéssel kapcsolatos statisztika. A második fejezet a szervezett bűnözéssel kapcsolatos anyagi és eljárásjogi szabályozást, a harmadik fejezet pedig a szervezett bűnözés elleni fellépés szervezetrendszerét tartalmazza. A negyedik fejezetben a bünszervezetben történő elkövetés megállapításával kapcsolatos bírósági gyakorlatot mutatom be az egyes bünszervezet „típusokon”, illetve a kiemelt jogeseteken keresztül.

IV. Az egyes feladatok teljesítése során alkalmazott módszerek, vizsgálatok, elemzések, kutatási eredmények, hasznosítási lehetőségek részletes bemutatása

A szervezett bűnözés fogalmi meghatározása, a fogalomrendszer tisztázása.

A szervezett bűnözéssel elsősorban a rendészeti szakemberek, ügyészek, bírák, kutatók foglalkoznak, közvetve azonban a politikusok, illetve az újságírók is kapcsolatba kerülnek vele. Felmerül a kérdés, hogy a fenti személyek ugyanazt értik-e a szervezett bűnözés fogalmán, illetve lehet-e egyáltalán egy univerzális fogalmat alkotni?

A Cardiffi Egyetem professzora, Michael LEVI szerint a szervezett bűnözés a pszichiáter Rorschach–tesztjéhez hasonlít, amelynek az erőssége egyben gyengesége is, szinte bármi kiolvasható belőle.² Mi a szervezett bűnözés? A válasz attól függ, ki reflektál a kérdésre, ugyanis mindenki rendelkezik egyfajta elképzeléssel, illetve véleménnyel a szervezett bűnözésről.

A fogalom meghatározás a tételes jog által a szervezett bűnözésre adott válaszok alapjául szolgálhat, illetve támpontot jelenthet szervezett bűnözéssel kapcsolatos stratégiaalkotásban. Hogyan tudnánk valami ellen fellépni, ha hiányzik a fogalmi tisztázás, azaz nem tisztázzuk pontosan jelenség mibenlétét?

A szervezett bűnözés fogalmával foglalkozó szakirodalom sem ad egyértelmű meghatározást, úgy is mondhatnánk, ahány szerző, annyi fogalmat tartanak nyilván. Még az 1970-es amerikai szervezett bűnözés elleni törvény³ sem definiálta szervezett bűnözést. További kérdésként merülhet fel, hogy létezik-e olyan fogalom, amelyet a kutatók, jogalkotók, jogalkalmazók is elfogadnak? Az egyes definíciókban a tevékenységen, a célon, a szerkezeten, vagy az elkövetőkön van a hangsúly.

A szervezett bűnözés tanulmányozása innovatív megoldások alapját jelenti, az analízis alfája a fogalmi tisztázás, ami azért is sokrétű feladat, mivel a jelenséget a rendkívüli komplexitás jellemzi.

Számos kutató foglalkozott a szervezett bűnözés témakörével, azonban a szervezett bűnözés fogalmával kapcsolatban ellentmondások találhatók a kutatók és a rendészeti szakemberek között. EDELBACHER szerint a szervezett bűnözésnek nem létezik olyan definíciója, melyet minden európai elfogadna.⁴ A fentiek ellenére megkíséreltem csoportosítani a szervezett bűnözés fogalmi meghatározásait a külföldi tanulmányok, szakkönyvek, illetve a magyar sz cikkek alapján. Az első csoportba a kriminológiai fogalom meghatározások – a csoport külföldi és hazai alcsoportra oszlik –, a másodikba pedig az egyes szervezetek szervezett bűnözéssel kapcsolatos definíciói tartoznak.

A fogalmi tisztánlátást nehezíti, hogy több száz definíció létezik a szervezett bűnözést illetően. VARESE a szerkezetet és a tevékenységeket középpontba helyezve a szervezett bűnözés 115 – 1915–2009. között használt – definícióját vizsgálta meg⁵, VON LAMPE professzor a honlapján⁶ több mint 200, a szervezett bűnözésre vonatkozó definíciót tart nyilván; PINTÉR Sándor 1996-ban egy konferencián még 70, a nemzetközi szakirodalomban szereplő definíciót említett.⁷

A kutatás során a leíró, szintetizáló módszer alkalmazásával megvizsgáltam ALBANESE, CRESSEY, ALBINI, FINCKENAUER, MALTZ, ABADINSKY, BÓCZ Endre, CZINE Ágnes, DÁNOS Valér, KORINEK László, TÓTH Mihály, BÁRÁNDY Péter szervezett bűnözés fogalmi meghatározására vonatkozó álláspontját, továbbá a kormányzati, állami definíciókat (pl. Amerikai Egyesült Államok Igazságügyi Minisztériuma, FBI, Interpol, BKA, CRI által elfogadott fogalmak).

---

² Letizia PAOLI: Towards a Theory of Organized Crime: Some Preliminary Reflections. In: Georgios A. ANTONOPOULOS (szerk.): *Illegal Entrepreneurship, Organized Crime and Social Control – Essays in Honor of Professor Dick Hobbs*. Cham, Springer International Publishing, 2017. 4.

³ U.S. Organized Crime Control Act of 1970

⁴ Hua-Lun HUANG: Characteristics and Operational Tactics of Organized Crime. In: Frank G. SHANTY (szerk.): *Organized Crime From Trafficking To Terrorism – Volume One*. Santa Barbara ABC-CLIO Inc., 2008. 39.

⁵ Federico VARESE: What is Organized Crime? In: Stefania CARNEVALE, Serena Forlati, Orsetta GIOLO (szerk.): *Redefining Organised Crime: A Challenge for the European Union?*, Oxford, Hart Publishing, 2017. 28.

⁶ www.organized-crime.de

⁷ PINTÉR Sándor előadása 1996-ban a Harmadik magyar jogászgyűlésen, In: BENISNÉ GYÖRFFY Ilona (szerk.): *Harmadik magyar jogászgyűlés: Balatonfüred 1996. máj. 17-19.* Budapest, Magyar Jogász Egylet, 1996. 27.

Mivel a szervezett bűnözés fogalmi meghatározásánál alapvető problémát jelent a szervezett bűnözés és a hozzá hasonló jelenségek (nemzetközi bűnözés, határon átnyúló szervezett bűnözés, fehérgalléros bűnözés, hivatásos bűnözés stb.) összemossa, ezért megkíséreltem az elhatárolást, illetve a szervezett bűnözéshez köthető fogalmak (pl. szervezett bűnözői csoport, bünszervezet, maffia, geng) vizsgálatát.

Túl általános, túl elvont, túl szűk, túl tág; ilyen és ehhez hasonló kijelentésekkel találkozhatunk, amikor a szervezett bűnözés fogalmáról folyik a diskurzus. A szervezett bűnözésnek nem létezik olyan meghatározása, amelyet a kutatók, jogalkotók, jogalkalmazók egyaránt elfogadnának. Nemhogy a jogalkotók, jogalkalmazók, de még a kutatók között sincs összhang a definiálás kapcsán.

A fogalmi meghatározást illetően alábbiak állapíthatóak meg:

- A szervezett bűnözés absztrakt, sokrétű jelenség, nem létezik univerzális fogalom meghatározása.
- A szervezett bűnözés állandóan változik, ezért sem lehetséges helytől, időtől független definiálás.
- A szervezett bűnözés nem büntetőjogi kategória, de a büntetőjognak is választ kell adnia a jelenségre.
- A magyar szervezett bűnözésről szóló fórumokon kerülendő a maffia kifejezés használata, helyette a szervezett bűnözői csoport, bünszervezet elnevezés alkalmazandó.
- A szervezett bűnözés alapvető megjelenési formája a bünszervezet, illetve a hosszabb időre szervezett, legalább három főből álló bünszövetség.

Felmerül a kérdés, hogy a kriminológiai értelemben vett szervezett bűnözésbe kizárólag az anyagi büntetőjogi bünszervezet fogalom tartozik-e, vagy ide sorolható a bünszövetség is? Álláspontom szerint hibás azon felfogás, amely a szervezett bűnözést kizárólag a bünszervezetek bűncselekményeivel, tevékenységével azonosítja. Tág értelemben szervezett bűnözésnek minősülnek a legkevesebb három elkövetőből álló, hosszabb időre szervezett bünszövetség bűncselekményei. Azért három főben határozom meg a bünszövetség tagjainak létszámát, mivel három főből beszélhetünk csoportról. A szervezeten elkövetett bűncselekmények vonatkozásában gondos mérlegelést igényel a bünszövetség vagy a bünszervezet megállapítása, illetve elhatárolása.

A szervezett bűnözés meghatározásával kapcsolatban – a napjainkban oly sokszor használt szóval – unortodox megközelítést javasolok, amely vitára adhat okot. A definiálás során nem jellemzőkre, ismérvekre fókuszálok, hanem az anyagi büntetőjog bünszervezet, illetve bünszövetség fogalmát veszem alapul, abból származtatom a szervezett bűnözés alábbi fogalmát: szűk értelemben azon bűncselekmények, amelyek vonatkozásában a bünszervezetben történő elkövetés; tág értelemben pedig azon deliktumok összessége, amelyek esetében a bünszövetség – amelynek minimálisan három tagja van és hosszabb időre szervezett – megállapítást nyer.

Az értekezésnek a szervezett bűnözés fogalmi meghatározására, illetve fogalomrendszer tisztázására vonatkozó részét a kriminológusok, a felsőoktatásban résztvevő hallgatók, illetve a szervezett bűnözés fogalma iránt érdeklődő „laikusok” hasznosíthatják.

A szervezett bűnözéssel kapcsolatos nemzetközi jogi eszközök, illetve Magyarország és a környező államok szervezett bűnözésre adott büntetőjogi válaszainak vizsgálata, összehasonlítása.

A szervezett bűnözés a 90-es éveket megelőzően is az államok által megoldandó problémák szerves része volt, azonban felismerték, hogy a szervezett bűnözés egységes fellépést, közös gondolkodást igényel. A határokon átnyúló szervezett bűnözés veszélyeit felismerve az egyes államokon kívül a nemzetközi szervezetek is lépéskényszerbe kerültek.

Az együttes fellépés igényének felismerését követően született meg az ENSZ nemzetközi szervezett bűnözés elleni küzdelemről szóló egyezménye (Palermói egyezmény), amely lerakta a bűnszervezetek elleni harc nemzetközi alapjait. Az Európai Unió felismerve a szervezett bűnözés veszélyességét hatékony intézkedések megtétele mellett kötelezte el magát. Az Unió szervei több nemzetközi jogi eszközt fogadtak el, ezek közül a legfontosabbak meghatározták a bűnszervezet definícióját.

A kutatás nem lehetne teljes a szervezett bűnözésre vonatkozó nemzetközi jogi eszközök, illetve dokumentumok⁸ feldolgozása nélkül, ezért áttekintettem a Palermói egyezményt, a szervezett bűnözéssel kapcsolatos cselekvési tervet, közös álláspontot, kerethatározatot, illetve egyéb, az uniós szervek által elfogadott dokumentumokat – jelentéseket, állásfoglalást, közleményt –. Továbbá indokolt volt annak elemzése, hogy Magyarország és a környező államok szervezett bűnözéssel kapcsolatos anyagi büntetőjogi válaszai mennyiben hasonlítanak vagy térnek el egymástól.

A szervezett bűnözéssel kapcsolatos nemzetközi jogi eszközök vizsgálata során a leíró, összehasonlító módszert, a Magyarország és a környező államok szervezett bűnözésre adott anyagi büntetőjogi válaszainak tanulmányozása közben a leíró, elemző, összehasonlító módszert alkalmaztam.

A szervezett bűnözés elleni nemzetközi fellépés fejlődési ívét az alábbiakkal lehet szemléltetni: elsőként a küzdelem szükségessége merült fel; ezen igény generálta a bűnszervezetek fogalmi meghatározását, hiszen definiálni kellett, hogy egyáltalán mi ellen kell harcolni. Ezt követően kidolgozták azon koncepciókat, amelyekkel – ha felszámolni nem is, de – gyengíteni tudták a bűnszervezetek pozícióit. A jogszabályi környezet megteremtését követően kijelölték azon prioritásokat, amelyek révén még hatékonyabbá tehetők a bűnszervezetek elleni lépések. Fontossá vált a szervezett bűnözéssel foglalkozó rendőrsztek képzése, a nemzetközi együttműködés fejlesztése, illetve azon felismerés, hogy a hatóságok eszköztárának leghatékonyabb eleme a bűnszervezet mozgatórugójának, a pénznek az elvonása.

Megvizsgáltam a környező államok szervezett bűnözői csoportokra vonatkozó anyagi büntetőjogi fogalmait, illetve a speciális bűncselekményeket (pl. Bűnszervezetben részvétel, Bűnözői csoport létrehozása, irányítása és támogatása, Gengszterizmus, Bűncselekmény

---

⁸ Tanács szervezett bűnözés elleni küzdelemről szóló cselekvési terve, Az Európai Unió Hivatalos Lapja EN-No C 251/1.;

Együttes fellépés, amelyet a Tanács az Európai Uniót létrehozó szerződés K. 3. cikke alapján fogadott el az Európai Unió tagállamaiban a bűnszervezetben való részvétel bűncselekménnyé nyilvánításáról (98/733/IB). Az Európai Unió Hivatalos Lapja HU-19/1. kötet 113-114.;

Közös álláspont (1999. március 29.), amelyet a Tanács az Európai Unióról szóló szerződés K.3. cikke alapján fogadott el a tervezett, szervezett bűnözés elleni ENSZ-egyezményről (1999/235/IB). Az Európai Unió Hivatalos Lapja HU-19/1. kötet, 125-126.;

ENSZ nemzetközi szervezett bűnözés elleni küzdelemről szóló egyezménye (Palermói egyezmény);

Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek „A szervezett bűnözés leküzdésére irányuló stratégiai koncepció kifejlesztéséről” (SEC 2005 724.);

Európai Parlament Tanácshoz intézett ajánlásra irányuló javaslat szervezett bűnözés elleni küzdelem stratégiai koncepciójának kidolgozásáról (2006/2094 INI). Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottság A6-0152/2007;

Tanács 2008/841/IB Kerethatározata (2008. október 24.) a szervezett bűnözés elleni küzdelemről. Az Európai Unió Hivatalos Lapja L 300/4.

Európai Parlament Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottságának jelentése a szervezett bűnözésről az Európai Unióban (2010/2309 INI), A7-0333/2011;

Európai Parlament 2013. október 23-i állásfoglalása a szervezett bűnözés, a korrupció és a pénzmosás problémájáról: megvalósítandó intézkedésekre és kezdeményezésekre vonatkozó ajánlások (végleges jelentés) (2013/2107(INI)). Az Európai Unió Hivatalos Lapja (2016/C 208/09) 89-116.;

Európai Parlament 2015. július 9-i állásfoglalása az európai biztonsági stratégiáról (2015/2697(RSP))

elkövetésére szövetkezés stb.). További vizsgálat tárgyát képezte, hogy környező államok anyagi büntetőjogai melyik megközelítést alkalmazzák a szervezett bűnözés vonatkozásában; azaz büntetés-kiszabási tényezőként, vagy minősített esetként tekintenek a szervezett elkövetésre.

Az összehasonlításnál nehézséget jelentett, hogy a büntető törvénykönyvek nem egységes fogalmakat használnak a szervezett bűnözés kapcsán, illetve egyes országokban nem alkalmazzák a kettős kategóriájú megközelítést, elegendőnek tartják a szervezett bűnözés vonatkozásában egy tételes jogi fogalom meghatározását.

A szervezett bűnözésre adott anyagi büntetőjogi válaszok keretében kettős kategóriájú megközelítés létezik Magyarországon (bűnszövetség/bűnszervezet), Ausztriában (bűnszövetség/bűnszervezet), Szlovákiában (szervezett csoport/bűnözői csoport), Ukrajnában (szervezett csoport/bűnszervezet), Szlovéniában (bűnszövetség/bűnszervezet) a többi általam vizsgált ország büntetőjoga egy kategóriát, fogalmat használ a szervezett bűnözésre.

A magyar, osztrák, szlovák, ukrán szabályozás szerint a bűnszövetség, illetve a szervezett csoport minősítő körülmény egyes bűncselekmények vonatkozásában. Horvátországban a bűnszövetség speciális büntetés-kiszabást von maga után, ugyanis a bűnszövetségben elkövetett bűncselekmény büntetési tételkeretét változtatja meg.

A bűnszervezet – bűnözői csoport, szervezett bűnözői csoport – definíciószerű meghatározásával találkozunk Magyarországon, Szlovákiában, Romániában és Szerbiában; a szlovén Büntető Törvénykönyv nem tartalmaz fogalmi meghatározást.

A bűnszervezetben történő elkövetést egyes országokban büntetés-kiszabási tényezőként – Magyarországon, illetve Csehországban –, más országokban egyes bűncselekmények minősítő körülményként – Szerbia, Szlovénia, Szlovákia (áttételes minősítő körülmény) – szabályozzák. Romániában halmazati szabályok érvényesülnek, azaz az elkövetőt az „alpcselekményért”, illetve a szervezett bűnözői csoport létrehozásáért vonják felelősségre.

A kutatás során tanulmányozott államok büntetőjoga tartalmaz legalább egy szervezett bűnözéssel kapcsolatos speciális bűncselekményt, a leggyakoribb elkövetési magatartás a részvétel, alapítás, támogatás, illetve csatlakozás. Az osztrák szabályozás azért is rendhagyó, mivel mind a bűnszövetségben, mind a bűnszervezetben részvételt büntetni rendeli.

A szervezett bűnözéssel kapcsolatos tételes jogi megoldások – fogalmak, jogkövetkezmények – nem egységesek, azok az adott ország jogi tradícióin alapulnak, illetve államonként a bűnözés jellegére, szerkezetére reflektálnak. Álláspontom szerint a szervezett bűnözésre adott anyagi büntetőjogi válaszok esetében lényeges, hogy képesek legyenek differenciálni az adott szervezett bűnözői csoport veszélyességét illetően, ezért indokolt a kettős kategóriájú – bűnszövetség, bűnszervezet – megközelítés. Az általam vizsgált tíz ország fele alkalmazza az említett megoldást; a másik fele egy büntetőjogi kategóriát használ a szervezett bűnözői csoportok vonatkozásában.

Az értekezés szervezett bűnözéssel kapcsolatos nemzetközi jogi eszközök, illetve Magyarország és a környező államok szervezett bűnözésre adott büntetőjogi válaszainak vizsgálatára vonatkozó egységéből álláspontom szerint a kodifikátorok profitálhatnak, egy esetleges Btk. módosításkor kiindulópontot jelenthetnek a kutatási eredmények.

A szervezett bűnözői csoportok tipizálása, szerkezeti felépítésük tanulmányozása.

Felmerülhet az Olvasóban a kérdés, hogy miért van szükség a szervezett bűnözői csoportok típusainak, illetve struktúráinak vizsgálatára. LE szerint kulcsfontosságú a szervezett bűnözői tevékenységek gyengítésében, hogy jobban megértsük a szervezett bűnözői csoportok felépítését, működését.⁹

A szervezett bűnözéssel kapcsolatos tipológia három csoportra osztható: az első csoportban azon szervezett bűnözői csoport modell található, amely a csoport szerkezetére, illetve a működésére helyezi a hangsúlyt. A másik csoportba tartozó modell fókuszában a szervezett bűnözői csoport tevékenységei állnak, míg az utolsó modellben azon szociális, kulturális, történelmi feltételek szerepelnek, amelyek megkönnyítik a szervezett bűnözői tevékenységet.¹⁰

Az értekezés szervezett bűnözői csoportok típusaira, illetve struktúráira vonatkozó részében a leíró, elemző módszert használtam.

Az ENSZ Kábítószer–ellenőrzési és Bünmegelőzési Hivatala felmérést¹¹ végzett – amely a szerkezetre, létszámra, tevékenységre, határon átnyúló működésre, erőszakra, vesztegetésre, identitásra, politikai hatásra, a törvényes gazdaságba való behatolásra vonatkozott – a szervezett bűnözői csoportokkal kapcsolatosan. 2002-ben a hivatal jelentést tett közzé, amely 16 ország 40 bünszervezetének vizsgálatáról szólt, ezen jelentés hozta létre a szervezett bűnözés 5 modelljét, azaz a klasszikus hierarchia¹², a területi hierarchia¹³, a szövetségi hierarchia¹⁴, az ún. „mag csoport”¹⁵, illetve a bűnözői hálózat¹⁶ modellt.

A fenti modellek jelentik álláspontom szerint a szervezett bűnözői csoportok tipizálásának, illetve szerkezeti vizsgálatának alapját.

A bírósági határozatokat felhasználva a magyarországi szervezett bűnözői csoportok tevékenysége – azaz az elkövetett bűncselekmények – alapján az alábbiak szerint végeztem el a csoportosítást: hazánkban költségvetést károsító, embercsempész, kábítószer–kereskedő,

---

⁹ Vy LE: Organised Crime Typologies: Structure, Activities and Conditions. *International Journal of Criminology and Sociology*, vol. 1. (2012), 121.

¹⁰ Uo.

¹¹ UNODC: *Results of a pilot survey of forty selected organized criminal groups in sixteen countries*. New York, United Nations, 2002.

¹² Uo. 34-35. A klasszikus hierarchia modellt az egyszemélyi vezetés, illetve az egyértelműen meghatározott hierarchia, a szigorú belső fegyelmi rendszer, illetve a tevékenységhez kapcsolódó nélkülözhetetlen erőszak jellemzi; gyakran megjelenik az erős társadalmi vagy etnikai identitás. A klasszikus hierarchiával rendelkező szervezett bűnözői csoportok jellemzően valamilyen – mind a tagok, mind a külső személy által ismert – névvel rendelkeznek.

¹³ Uo. 35-37. A területi hierarchia modellben a viszonylag szigorú parancsutasítási rendszer ellenére az egyes területi egységek bizonyos fokú autonómiával rendelkeznek. Némely esetben úgy tűnik, hogy a regionális hierarchia franchise rendszerben működik, ahol az elkötelezettségen felül pénzt fizetnek a területi egységek, hogy használják az ismert bűnözői csoport nevét a befolyás növelése, illetve a konkurens csoportokkal való fellépés érdekében. A területi egységek gyakran lemásolják a központi szervezeti felépítést, a belső fegyelem révén a központból érkező utasítások felülírnak minden területi kezdeményezést.

¹⁴ Uo. 37-39. A szövetségi hierarchia – amely viszonylag ritkán jelenik meg – szervezett bűnözői csoportok egyesülése egy felülveteli, irányító szerv alatt. Az egyesülésben részt vevő csoportok felépítése különböző lehet, azonban legjellemzőbb típus a klasszikus hierarchia; a csoportok által kötött megállapodás szerint a struktúra a flexibilis esernyő típusútól a sokkal merevebb ellenőrzésig terjedhet.

¹⁵ Uo. 39-41. Az ún. „mag csoport” modellbe tartozó bűnözői csoportok relatíve kis méretűek és főleg egy-két fajta bűncselekményre korlátozódik a tevékenységük. A belső fegyelem a kis méret miatt, illetve az erőszak alkalmazása – amely korántsem olyan mértékű, mint a klasszikus hierarchikus bünszervezetek esetében – révén fenntartható. A mag csoportokra a hierarchikus felépítés helyett a horizontális szerkezet jellemző.

¹⁶ Uo. 41-43. A bűnözői hálózat kulcsszereplők tevékenységével jellemezhető, ezen – meglehetősen kevés számú – személy ellenőrzi a bűnözői tevékenységet. A laza szerkezet miatt a bűnözői hálózatokra nem jellemző a társadalmi vagy etnikai identitás, illetve az, hogy külön név alatt szerepeljenek.

termelő csoportok, vagyon elleni – nem erőszakos – bűncselekményeket, illetve erőszakos bűncselekményeket elkövető csoportok működnek.

A Magyarországon az elmúlt kettő évtizedben működő jelentős bűnszervezeteket vizsgálva megállapítható, hogy fenti tipológia alapján a klasszikus hierarchiának minősült a Loncsik csoport, az ún. kecskeméti maffiaperben elítélt csoport, illetve a Koszi-klán. A Koszi ügyben további „olajos” bűnözői csoportok tagjai felelősségének megállapítása esetén a klán a területi hierarchia ismérveit hordozta volna.

A Fekete sereget szintén a klasszikus hierarchia jellemezte, további prostitúcióval, illetve kábítószer kereskedelemmel foglalkozó csoportok felelősségre vonása esetén a bűnszervezet területi hierarchiának minősült volna. A Zuschlag csoportot és az Eclipse csoportot ún. mag csoport felépítés jellemezte.

Az értekezésben vizsgált bűnszervezetek közül – költségvetést károsító, embercsempész, kábítószer kereskedő, termelő csoportok, illetve vagyon elleni – nem erőszakos – bűncselekményeket, erőszakos bűncselekményeket elkövető csoportok közül – kevés minősül klasszikus hierarchiának, jellemzően lazábban szervezettek, az ún. mag csoportnak, illetve bűnözői hálózatnak feleltethetők meg.

A tipizálás azért hasznos, mivel a bűnüldöző szerveknek eltérő stratégiákat indokolt alkalmazni a szervezett bűnözői csoportok különböző variánsaival szemben; továbbá a tipizálás támpontot ad a szervezett bűnözés trendjeinek meghatározásában.

A szervezett bűnözés felszámolására irányuló stratégiák, illetve nyomozati eszközök elemzése.

A szervezett bűnözés jellege, karakterisztikája miatt komplex, sokrétű megoldásokra, módszerekre van szükség. Amióta létezik szervezett bűnözés, az állami szerveket, kutatókat foglalkoztatja, hogy milyen eszközöket, milyen stratégiát érdemes alkalmazni a szervezett bűnözés mozgásterének csökkentése érdekében. Adott korszaktól, illetve adott államtól függ, hogy milyen mélységben határozzák meg a szervezett bűnözés elleni stratégiákat, a spektrum az általánostól a részletes stratégia alkotásig terjed.

Azért szerepelnek a fentiekben egymás mellett a stratégiák, illetve nyomozati eszközök, mivel elmosódás tapasztalható, azaz nem különülnek el élesen a fenti kategóriák. Egyes szerzők adott fogalomra némely esetben szervezett bűnözés elleni stratégiaként, míg mások nyomozati eszközként tekintenek.

A stratégiák, nyomozati eszközök vonatkozásában a leíró, elemző, összehasonlító módszert alkalmaztam.

A szervezett bűnözés elleni stratégiák között több szerző – pl. DANDURAND¹⁷ – hangsúlyozta a sokkal proaktívabb, illetve hírszerzés központú megközelítés fontosságát. A stratégiák száma nagy szórást mutat, egyesek csupán néhány stratégiát említenek, míg a kanadai kutatók közel húszat¹⁸ sorolnak fel.

---

¹⁷ Yvon DANDURAND: *STRATEGIES AND PRACTICAL MEASURES TO STRENGTHEN THE CAPACITY OF PROSECUTION SERVICES IN DEALING WITH TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME, TERRORISM AND CORRUPTION – Working Paper II*. Doha, (2005. november 14-16.): Second World Summit of Attorneys General, Prosecutors General and Chief Prosecutors, 227.

¹⁸ Szervezett bűnözésben résztvevő személyek elleni vádemelés; Szervezett bűnözés központi szereplőivel szembeni vádemelés; Adótörvények segítségével történő vádemelés; Pénzügyi tranzakciók nyomon követése, pénzmosással szembeni fellépés; Vagyontárgyak lefoglalása, elkobzása; Ideiglenes intézkedések, állástól megfosztás, gondnokság; Tanúvédelmi programok; Anoním esküdtbíróóság; Tanú mentessége; Nyomozó esküdtszék; Polgári bizottságok; Akciócsoportok, munkacsoportok; Fedett műveletek, informátorok; Lehallgatás; Hírszerzési elemzés; Illegális áruk és szolgáltatások kínálatának csökkentése; Szabályozás fokozása, közhasznú társaságok létrehozása; Meghatározott áruk és szolgáltatások legalizálása, dekriminalizálása

A szervezett bűnözés ellen legalább három stratégia létezik¹⁹: a lehetőségek csökkentése, a büntetőeljárás, illetve a vagyonek kobzása. Az első stratégia a tiltott áruk és szolgáltatások törvényesítése a kereslet csökkentése céljából; a második visszatartja a lehetséges elkövetőket a letartóztatás, illetve a szabadságvesztés kilátásba helyezésével; a harmadik pedig a bűncselekmény révén elért haszon elvonásának kilátásba helyezésével jelent visszatartó erőt.

A szervezett bűnözéssel kapcsolatos nyomozások a hagyományos bűncselekmények nyomozásától eltérően a kutatók szerint jellemzően más eszközöket, módszereket igényelnek. Míg FINCKENAUER a szervezett bűnözés elleni eszközzrendszerbe sorolja a bűnügyi hírszerzést, lehallgatást, informátorokat, fedett műveleteket, büntetlenség biztosítását, illetve a tanúvédelmet²⁰; addig ALBANESE a pénzügyi elemzést, lehallgatást, informátorokat, fedett nyomozókat tekinti szervezett bűnözés elleni nyomozati eszköznek.²¹

Az Európai Bizottság által készített, a *Tanulmány a szervezett bűnözés elleni küzdelem irányvonalához kapcsolódó jövőbeli kezdeményezések útjának egyengetéséről: a szervezett bűnözés elleni büntetőjogi eszközök hatékonysága – végső beszámoló*²² elnevezésű dokumentumban a szervezett bűnözés elleni különleges nyomozati eszközök alkalmazását is vizsgálták. A kérdőívek alapján a tanulmányt készítő felállítottak egy rangsort, amely alapján megállapítható, hogy a hatóságok milyen gyakorisággal alkalmazzák szervezett bűnözéssel szembeni jogi és nyomozati eszközöket. A rangsor az alábbi²³: kommunikáció ellenőrzése, megfigyelés, informátorok, fedett nyomozások, ellenőrzött szállítások, tanúvédelem, közös nyomozócsoportok, határon átnyúló üldözés.

A feltárt stratégiákat szintetizáltam, álláspontom szerint a szervezett bűnözéssel kapcsolatos stratégia statikus és dinamikus elemekből áll.

A statikus elemek – a szervezett bűnözés elleni fellépés alapjai –:

1. Megfelelő jogszabályi környezet kialakítása (anyagi büntetőjogi, büntető eljárásjogi szabályok stb.)
2. Erőforrások biztosítása: a) Technikai erőforrás biztosítása
b) Humán erőforrás biztosítása

A dinamikus elemek:

1. Büntetőeljárás alá vonás; nyomozócsoportok alkalmazása
2. Vagyonek vonás (zár alá vétel, vagyonek kobzása, pénzügyi nyomozások)
3. Adminisztratív megközelítések – közigazgatási határozatok (pl. engedélyek visszavonása, engedélyezési eljárások szigorítása), díjkitűzés, szignalizáció, jogi/fizikai határzár stb.

Álláspontom szerint a statikus elemek rendelkezésre állnak, a közeljövőben a jogszabályok jelentős mértékű változtatása nem indokolt, azonban az erőforrásokat illetően – különösen humán erőforrást – a sérülékenységi jelei kezdenek körvonalazódni.

---

¹⁹ James FORSAITH, Barrie IRVING, Eva NANOPOULOS, Mihaly FAZEKAS: *Study for an impact assessment on a proposal for a new legal framework on the confiscation and recovery of criminal assets*. Santa Monica, RAND Corporation, 2012., 21.

²⁰ James O. FINCKENAUER: *The Mafia and organized crime – A Beginner's Guide*. Oxford, Oneworld Publications, 2007., 174-185.

²¹ Jay S. ALBANESE: *ORGANIZED CRIME IN OUR TIMES*. Fifth Edition, Newark, Matthew Bender & Company Inc., 2007., 243-268.

²² *Study on paving the way for future policy initiatives in the field of fight against organised crime: the effectiveness of specific criminal law measures targeting organised crime – Final report*. Brüsszel, Európai Bizottság, 2015. (Továbbiakban: A szervezett bűnözés elleni büntetőjogi eszközök hatékonyságáról szóló tanulmány)

²³ Uo. 225-226.

Az értekezés szervezett bűnözéssel kapcsolatos stratégiákra, nyomozati eszközökre vonatkozó egységét a biztonságpolitikával foglalkozó szakemberek, illetve a nyomozó hatóságok tagjai tudják a munkájuk során felhasználni.

A szervezett bűnözés statisztikai vizsgálata.

Számos fórumon felmerülhet, hogy egy adott országban milyen mértékű a szervezett bűnözés. Rendkívül nehéz a szervezett bűnözés bűnözésen belüli arányát megállapítani, azonban amikor a szervezett bűnözésről beszélünk, vagy egy ország szervezett bűnözéssel kapcsolatos helyzetét elemezzük, elkerülhetetlen a szervezett bűnözés „mérése”. A szervezett bűnözés terjedelmének meghatározásának egyik forrása a bűnügyi statisztika, ezért célul tűztem ki a statisztikai vizsgálatot.

KERTÉSZ Imre az alábbi metódusokat említette meg a szervezett bűnözés terjedelmének meghatározásakor: rendőrségi információk összegzése és értékelése, gazdasági elemzés, szociológia felmérés, statisztikai módszerek, valamint a fentiek kombinációja, továbbá kísérletek végzése.²⁴

Álláspontom szerint hazánk vonatkozásában a rendőrségi információk összegzésének módszere jelenleg nem alkalmas a szervezett bűnözés terjedelmének meghatározására, mivel a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, illetve az ügyészség is folytat szervezett bűnözéssel kapcsolatos büntetőeljárásokat. Mindemellett a rendőrség szervezett bűnözéssel kapcsolatos elemzései minősítettek, ezért azok a nyílt kutatásokban nem felhasználhatóak.

Mivel a statisztikai módszert tartom legalkalmasabbnak a szervezett bűnözés terjedelmének meghatározására, a statisztikai adatok beszerzése céljából több alkalommal kerestem meg a Legfőbb Ügyészség Informatikai Főosztályát, a főosztály munkatársai az általam kért adatokat rendelkezésemre bocsátották. A kutatás során megvizsgáltam, hogy a bűncselekményt elkövető regisztrált elkövetők, a bűncselekményt bünszövetségben elkövető regisztrált elkövetők, illetve a bűncselekményt bünszervezetben elkövető regisztrált elkövetők száma hogyan változott az 1998–2017. közötti időszakban. Továbbá megvizsgáltam a bűncselekményt bünszervezetben elkövető regisztrált elkövetők nemét, állampolgárságát, előéletét, valamint korcsoportját.

Szükséges megjegyezni, hogy a hazai bűnügyi statisztika ún. követő jellegű az adatrögzítés időpontjára tekintettel, azaz nem azt mutatja, hány bűncselekményt követtek el adott évben, hanem azt, hány cselekmény kapcsán történt jogi döntés és ehhez kapcsolódva hány cselekmény vonatkozásában történt statisztikai adatszolgáltatás.²⁵

A bírósági statisztika alapján nem lehetséges annak megállapítása, hogy hány terhelt vonatkozásában állapították meg a bünszervezetben történő elkövetést. Mivel a bünszervezetben történő elkövetés nem minősítő körülmény, a statisztikai lapon (Statisztikai egyéni lap jogerős határozattal befejezett büntető eljárás felnőttkorú vádlottjáról) nincs utalás a bünszervezetre.

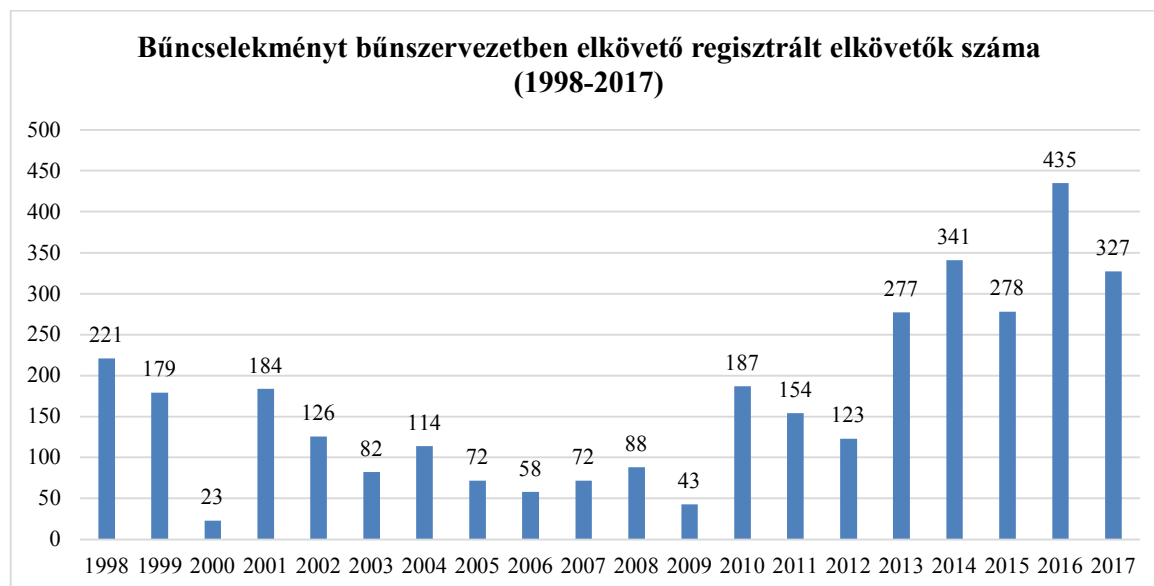
A 20 éves időszakot vizsgálva megállapítható, hogy a bűncselekményt elkövető regisztrált elkövetők száma csökkenő, a bűncselekményt bünszövetségben vagy bünszervezetben elkövető regisztrált elkövetők száma pedig növekvő tendenciát mutat. 1000

---

²⁴ KERTÉSZ (2001) i. m. 909.

²⁵ Legfőbb Ügyészség Informatikai Főosztály LFIIGA//175-4/2019. számú, 2019. február 28-án kelt tájékoztatása: „Az ENYÜBS-ben az adatok akkor kerülnek rögzítésre, ha a nyomozó hatóságok, illetve az ügyészség a bűncselekmény kapcsán statisztikai adatszolgáltatást megalapozó eljárási döntést hoztak (pl.: felfeljelentés elutasítása, megszüntetés, felfüggesztés, vádemelés), melyhez kapcsolódóan a statisztikai adatszolgáltatás megtörtént.”

bűncselekményt elkövető regisztrált elkövetőből 0,1–4,3 követte el a bűncselekményt bünszervezetben.

Megállapítottam, hogy a bűncselekményt bünszervezetben elkövető regisztrált elkövetők leggyakrabban költségvetést károsító bűncselekményeket, embercsempészt, vagyon elleni – nem erőszakos – bűncselekményeket, kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményeket, illetve korrupciós bűncselekményeket követtek el a 2010–2017. közötti időszakban.

A 2010–2017. közötti időszakban a bűncselekményt bünszervezetben elkövető regisztrált elkövetők:

- 84,8 %–a férfi, 15,2 %–a nő;
- 87 %–a magyar állampolgár;
- 20,3 %–a büntetett előéletű;
- 21 %–a a 35–39 éves korcsoportba tartozott.

Hangsúlyozni szükséges, hogy a fenti megállapítások az ENYÜBS adatokon alapulnak. A bírósági statisztikai rendszer megváltoztatása lehet indokolt, célszerű, hogy a nyilvántartásból kitűnjön, ha az elítélt vonatkozásában a bünszervezetben történő elkövetés megállapítást nyert.

Az értekezés bűnügyi statisztikával foglalkozó részét a kriminológusok, a biztonságpolitikával, illetve a bűnözés elemzésével foglalkozó szakemberek további kutatások, elemzések kiindulópontjaként vehetik figyelembe.

A szervezett bűnözés elleni fellépés anyagi büntetőjogi evolúciójának, illetve az eljárásjogi eszköztár (leplezett eszközök, tanúvédelem, fedett nyomozó, zár alá vétel / vagyonvisszaszerzés, elkövetővel megállapodás) vizsgálata.

A szervezett bűnözés fogalmának meghatározása viták tárgyát képezi, eltérő állásponton vannak a kriminológusok, szociológusok, jogalkalmazók; abban viszont mindenkinek egyet kell értenie, hogy a szervezett bűnözői csoportok elleni hatékony fellépés záloga a szervezett bűnözés megjelenési formáinak anyagi büntetőjogban történő meghatározása. Az anyagi jogi fogalmaknál – legyen szó bünszervezetről, bünszövetségről – örök kérdésként jelenik meg, hogy milyen tartalmi elemeket öleljen fel. A szervezett bűnözés

egyik legfontosabb jellemzője, oximoronja az állandó változás, így a büntetőjognak is lépést kell tartania a bűnözés ezen formájának új megjelenési variánsaival. A jogalkotónak mérlegelnie kell, hogy milyen részletességgel határozza meg a szervezett bűnözéssel kapcsolatos büntetőjogi fogalmakat. A szabályozás egyik véglete, amikor számos kritériumot tartalmaznak a definíciók, ilyen esetekben rendkívüli módon megnehezül a bizonyítás; a másik véglete, amikor túlságosan általános, illetve kevés kritérium alkotja a szervezett bűnözéssel kapcsolatos anyagi jogi fogalmakat. Napjaink anyagi büntetőjogi fogalmainak alkalmasnak kell lenniük mind a tradicionális bünszervezetek, mind a bűnözői hálózatok lefedésére. A klasszikus hierarchiát nélkülöző változó struktúrájú bűnözői hálózatok elterjedése hozta magával azon felismerést, hogy a hierarchiát mint kritériumot tartalmazó fogalmak nem alkalmasak a horizontális alapú laza szerkezetű hálózatokkal szembeni eredményes fellépésre. Megjegyzem, hogy a fentiek ellenére 2019-ben a Btk. bünszervezet fogalma a hierarchiával, illetve a konspiratív működéssel bővült; így a horizontális, hálózatos szervezett bűnözői csoportok bünszövetségnek tekinthetők.

A kutatás során jogtörténeti, illetve összehasonlító szempontból megvizsgáltam hogyan változott, fejlődött hazánkban a szervezett bűnözéssel kapcsolatos speciális anyagi büntetőjogi szabályozás.

Kérdésként merülhet fel, hogy mi tartozik a szervezett bűnözés elleni küzdelem büntetőjogi eszköztárába? Ide sorolom a bünszövetséget mint minősítő körülményt, a bünszervezetet mint büntetéskiszabási tényezőt, a bünszervezetben részvétel különös részi tényállását, illetve kettő olyan intézményt – egy intézkedést, illetve egy különös részi tényállást –, amelyek hatékonyan alkalmazhatók a szervezett bűnözői csoportok felszámolásában, gyengítésében. A vagyoneklobzásnak a szervezett bűnözés anyagi alapjaitól történő megfosztásában van jelentősége, a kényszerítés hatósági eljárásban tényállása pedig a tanúvédelem anyagi jogi eszközeinek tekinthető.

A szervezett bűnözéssel kapcsolatos anyagi büntetőjogi speciális szabályozás 1997-ben kezdődött, a jelenleg hatályos törvény hatályba lépéséig több stációval találkozunk. Mivel Magyarországon nem volt hagyománya a klasszikus értelemben vett szervezett bűnözésnek, a jogalkotó 1997-ig nem tartotta indokoltnak a kettős kategóriájú – bünszövetség, bünszervezet – megközelítést.

A bűnözés megváltozása miatt főként a bűnüldöző hatóságok részéről igény merült fel arra, hogy „[...] az eddigi súlyosabb fenyegetést jelentő, de számos területen már nem kielégítő hatékonyságú felelősségre vonást eredményező társas elkövetési alakzatokon kívül (társtettség, csoportos elkövetés, bünszövetségben történő elkövetés) lehetőség nyíljon a szervezett bűnözés kidolgozottabb, veszélyesebb formái elleni eredményes fellépésre is.”²⁶

Máig értetlenül állok a fenti elképzelés előtt, hogyan gondolhatták az anyagi jogi intézmények változtatását szorgalmazó bűnüldöző hatóságok, ha a bünszövetséggel nem tudnak válaszolni a szervezett bűnözésre, a bünszövetségre épülő, annak fogalmát alapul vevő bünszervezettel sikereesebbek lesznek. A bünszervezet törvényi fogalma 1997. és 2002. között a bünszövetségre épült, úgy is mondhatnánk, hogy a bünszervezet speciális bünszövetség volt. 2002-ben koncepcionális módosításokra került sor, a bünszervezet fogalmát „eloldották” a bünszövetségtől, továbbá már nem az egyes bűncselekmények minősítő körülményeként szerepelt, hanem büntetéskiszabási tényezőként.

---

²⁶ TÓTH Mihály: A bünszervezeti elkövetés szabályozásának kanyargós útja. *Magyar Jog*, 2015/1., 3.

A bűnszervezet fogalmának változásait az alábbi táblázat tartalmazza:

A bűnszervezet fogalmának változásai	
1997. szeptember 15. – 1999. február 28.	Bűncselekmények folyamatos elkövetésére létrejött olyan - munkamegosztáson alapuló - bűnszövetség, amelynek célja a rendszeres haszonszerzés.
1999. március 1. – 2002. március 31.	Bűncselekmények rendszeres elkövetése révén haszonszerzés végett létrejött olyan bűnszövetség, amely feladatmegosztáson, alá-fölrendeltségi rendszeren és személyi kapcsolatokon nyugvó szerepvállaláson alapul.
2002. április 1. – 2019. július 9.	Három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése.
2019. július 10. – napjainkig	Legalább három személyből álló, hosszabb időre, hierarchikusan szervezett, konspiratíván működő csoport, amelynek célja ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése.

Közel két évtizedig nem változott a bűnszervezet fogalom, azonban 2019-ben a fogalmi elemek közé bekerült a hierarchia, illetve a konspiratív működés. A bűnszervezet fogalom megváltoztatásának célja a törvényi indokolás szerint a bűnszövetség és a bűnszervezet élesebben történő elhatárolása volt, illetve támpont nyújtása a jogalkalmazók részére a bűnszervezetben történő elkövetés megállapíthatóságához.

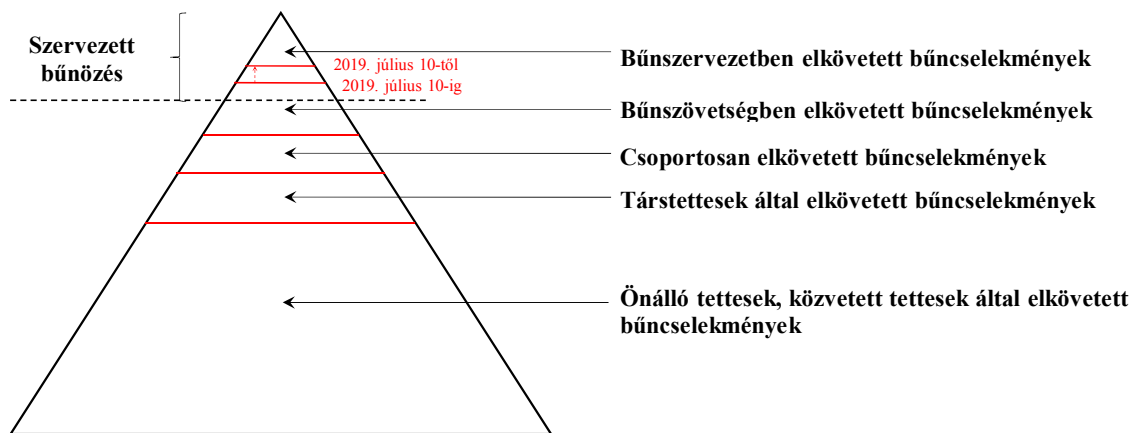
A törvényi indokolás²⁷ azzal érvelt a bűnszervezet fogalom megváltoztatásának szükségességét illetően, hogy a „[...] bűnszervezeti formában történő elkövetés megállapításához a jelenlegi egyszerűsítő gyakorlat szerint elegendő, hogy három személy legalább kettő, legalább ötévi szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekményt követ el, már fél-egy éves időtávon.” Továbbá a törvényi indokolás egyenesen törvényrontóként jellemzi a bűnszervezettel kapcsolatos joggyakorlatot, illetve arra hivatkozik, hogy a bűnszövetség fogalma kiüresedett. „A jelen módosítás célja, hogy reagálva a jelenlegi, nem megfelelő joggyakorlatra, élesebben határolja el a bűnszervezet fogalmát a bűnszövetség fogalmától, egyúttal támpontot adjon a jogalkalmazás számára a bűnszervezetben történő elkövetés megállapíthatósága tekintetében.”²⁸

Az értekezés joggyakorlatot elemző részében a fenti érvelést megcáfoltam; álláspontom szerint a változtatással nem lehet határozottabban elkülöníteni a bűnszövetséget, illetve a bűnszervezetet, csupán a bűnszervezetben történő elkövetés megállapításához szükséges mérce került magasabbra a konspiráció, illetve a hierarchia követelményének inkorporálásával.

Megalkottam az ún. elkövető alapú bűncselekmény piramist, amelynek a csúcán a bűnszervezetben elkövetett bűncselekmények találhatóak. A piramis alját az önálló tettesek, a közvetett tettesek által elkövetett bűncselekmények képezik, a következő halmaz a társtettesek által elkövetett bűncselekmények. A csoportosan elkövetett bűncselekmények felett a bűnszövetségben, illetve a bűnszervezetben elkövetett bűncselekmények szerepelnek. Mint a fentiekben kifejtettem, a szervezett bűnözés körébe a bűnszervezetben elkövetett valamennyi bűncselekmény, illetve a bűnszövetségben elkövetett bűncselekmények egy része tartozik. A Btk. bűnszervezet fogalmának 2019-ben történő módosítás következménye, hogy a korábban még bűnszervezetben elkövetett bűncselekmények egy része bűnszövetségben elkövettként fog minősülni.

²⁷ Magyarország 2020. évi központi költségvetésének megalapozásáról 2019. évi LXVI. törvény végső előterjesztői indokolása – Részletes indokolás A 107. §-hoz

²⁸ Uo.

A fenti büntetőpolitikai döntés – amelyet lehet támogatni vagy kritizálni – következménye, hogy a 2000-es évek elején meghirdetett szervezett bűnözés elleni szigor redukálódik.

Előrevetítem, hogy a gyakorlatban a konspiratív működés is viták tárgyát fogja képezni, például elegendő lesz-e a konspiráció megállapításához, ha a szervezett bűnözői csoport tagjai közül csupán ketten konspirálnak?

Amennyiben a jogalkotó azt szeretné, hogy további elemek – pl. erőszak alkalmazása; politika, igazságügyi szervek, közigazgatási szervek befolyásolására irányuló törekvés – bekerüljenek a bűnszervezet fogalomba, ahhoz vezetne, hogy nem létezne Magyarországon szervezett bűnözés...

Mivel a jelenlegi büntetőpolitika a bűnszervezet fogalmát kizárólag a legsúlyosabb, a szervezett bűnözéssel fémjelzett bűncselekményekre kívánja fenntartani, indokoltnak tartom a súlyosabb büntetéskiszabást, a bűnszervezetben történő elkövetésnél a kiszabott büntetésnek kötelezően el kellene érnie a legsúlyosabb bűncselekmény büntetési tételének középértékét. A súlyosabb büntetéskiszabás kívánalma mellett megfontolandónak tartom a „felső határ kétszeresére emelkedésére” vonatkozó rendelkezés eltörlését, hiszen a büntetési tételek nagyságát, illetve a halmazati szabályokat figyelembe véve a fenti rendelkezések nélkül is jelentős tartamú szabadságvesztés szabható ki. A kutatás során nem talákoztam olyan esettel, ahol a legsúlyosabb bűncselekmény büntetése tétele, illetve a halmazati szabályok alapján megemelt tétel kevésnek bizonyult volna a bűnszervezeti elkövetőkkel szemben.

A szervezett bűnözéssel kapcsolatos magyar anyagi büntetőjogi szabályozás vizsgálatán túl áttekinttem a szervezett bűnözés elleni küzdelem eljárásjogi eszköztárát (leplezett eszközök, tanúvédelem, fedett nyomozó, zár alá vétel / vagyonvisszaszerzés, elkövetővel megállapodás), mivel indokolt volt annak vizsgálata, hogy a bűnüldöző hatóságok rendelkezésére állnak-e az adekvát eljárásjogi eszközök.

TÓTH Mihály a titkos adat- és információszerzést, az elkövetővel való megállapodást, a fedett nyomozó igénybevételét, illetve a tanúvédelmi rendelkezéseket sorolta a szervezett bűnözés elleni küzdelem processzuális eszközei körébe. A professzor hangsúlyozta, hogy az említett eszközök nem feltétlenül és nem azonos mértékben kapcsolódnak a szervezett bűnözéshez.²⁹ Az Új Be. hatálybalépésével megváltozott a titkos adatszerzés szabályozása, a titkos adat- és információszerzés helyett a leplezett eszközök alkalmazása sorolandó a fenti eszközökhöz.

²⁹ TÓTH Mihály: *Bűnszövetség, bűnszervezet*. Budapest, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., 2009., 99.

Jómagam a szervezett bűnözés elleni fellépés eljárásjogi eszköztárába sorolom továbbá a zár alá vételt, illetve a vagyonvisszaszerzést is, mivel a szervezett bűnözői csoportok elleni egyik leghatékonyabb eszköz a bűnös vagyon elvonása.

A kutatás során leíró módszert alkalmaztam az eljárásjogi eszközök bemutatásakor; a területi korlátok miatt a bűnös vagyon elvonásához kapcsolódó eszközökre, illetve az elkövetővel megállapodásra (büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezése; feljelentés elutasítása, illetve eljárás megszüntetése az együttműködő terhelttel szemben; kegyelem) helyeztem a hangsúlyt.

Az eredményes, jogerős vagyonekpozás – különösen a szervezett bűnözés vonatkozásában – feltételezi a nyomozás során alkalmazott zár alá vételt, amelynek záloga a sikeres vagyonfelderítés. A büntetőeljárások bírósági szakaszának végén a terheltek – különösen a szervezett bűnözéshez köthetők – jellemzően már nem rendelkeznek elvonható vagyonnal, ezért nélkülözhetetlen a nyomozó hatóságok által végzett vagyonkutatási, vagyonfelderítési feladatok, illetve vagyoni kényszerintézkedések végrehajtásából álló vagyonvisszaszerzési tevékenység.

2013. és 2017. között éves szinten 200–322 milliárd forint kárt okoztak hazánkban az elkövetők; a megtérült kár évente 13,3–24,3 milliárd forint volt, a kár megtérülési mutató 6,4–10,5 % között mozgott. A fenti kimutatásokból nem lehet megállapítani, hogy mekkora összegű vagyont szereztek vissza a szervezett bűnözői csoportoktól.

A bünszervezeti vagyon elvonását lehetővé tevő jogszabályok adottak, azonban indokolt a kár megtérülés mértékének növelése, ehhez pedig elengedhetetlen a megfelelő erőforrások biztosítása és a vagyonfelderítés, vagyonbiztosítás következetes parancsnoki megkövetelése. A nyomozásokat felügyelő ügyészeknek szintén meg kell követelni a nyomozóktól, hogy a bünszervezeti vagyont teljeskörűen felderítsék és elvonják.

A következő javaslat a vagyonkutatás, vagyonfelderítés automatizálására vonatkozik. A Robotzsaru rendszerben elegendő lenne egy „alap” adatkérés kitöltése a vagyonkutatással érintett személy vonatkozásában, amelyet az adott címzettek – pl. pénzüzetek, biztosítók, pénztárak, műtárgy nyilvántartó stb. – részére – akár ügyészi jóváhagyást követően – csupán pár kattintást követően lehetne eljuttatni. Teljes automatizálás esetén a rendszer egy ún. vagyonelem listát készítene, azaz a nyomozó rendelkezésére állna a vagyonelem lista, amely birtokában foganatosíthatja a vagyoni kényszerintézkedéseket. A jelenlegi eljárásrend szerint egy adott személy vonatkozásában akár százas nagyságrendű, vagyonelemre vonatkozó válasz is érkezik a nyomozó hatósághoz, amelynek a manuális feldolgozása időrabló.

Nagy előrelépést jelentene a vagyonfelderítés körében, amennyiben a nyomozó hatóságok közvetlenül hozzáférnének a bankszámlaforgalmi adatokhoz; a felvétel nem újkeletű, azonban eddig nem hoztak létre olyan adatbázist, amely a bankszámlaforgalmi adatokat tartalmazza. A bankszámlaforgalmi, illetve a tulajdonosi adatokhoz való nyomozó hatóságok általi közvetlen hozzáférés mind a nyomozásokat, mind a vagyonvisszaszerzést eredményesebbé, időszerűbbé tehetné.

A hatóságokkal kollaboráló személy mind a bűncselekmény felderítésében, mind annak bizonyításában jelentős szerepet játszhat, ezért az államnak meghatározott esetekben – különösen a szervezett bűnözés esetén – biztosítania kell az immunitást. A kutatás során megvizsgált eljárásokban elvéve találkozhatunk az együttműködő terhelte vallomásaival; azonban a kiemelt szervezett bűnözéssel kapcsolatos jogesetek szinte mindegyikében jelentős szerepe van a hatóságokkal együttműködő gyanúsítottaknak.

Álláspontom szerint a megállapodásokkal (büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezése; illetve a feljelentés elutasítása, illetve eljárás megszüntetése az együttműködő terhelttel szemben) kapcsolatos szabályozást a bűnüldözési érdek törvényi meghatározásával kellene kiegészíteni, ugyanis a nemzetbiztonsági érdekek ellentétben nem derül ki, hogy a jogalkotó mit tekint bűnüldözési érdekeknek. A

következésképpen határoztam meg a bűnüldözési érdeket: *A bűnüldözési tevékenység – azaz a bűncselekmény elkövetésének megelőzése, felderítése, megszakítása; az elkövető kilétének megállapítása, elfogása; a körözött személy felkutatása, tartózkodási helyének megállapítása; a bizonyítékok megszerzése; a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzése – hatékonyságának előmozdítása, fokozása.*

Rendszertanilag a megállapodásokhoz sorolom a végrehajtási kegyelmet is, ennek indoka az, hogy a kegyelem alapján történő büntetés elengedés vagy mérséklés alapja az elkövetővel (elítélttel) történő megállapodás. A kegyelmi eljárás három típusából – eljárási, végrehajtási, illetve mentesítési iránti kegyelem – a szervezett bűnözés elleni küzdelemben álláspontom szerint a végrehajtási kegyelemnek lehet szerepe. A szervezett bűnözéshez kapcsolódó ügyekben az eljárási kegyelem alkalmazása azért nem indokolt, mivel más jogintézményekkel (pl. feljelentés elutasítása, illetve eljárás megszüntetése az együttműködő terhelten szemben) az együttműködőt érdemben „ki lehet vonni” az eljárásból.

A kegyelmi jogkör gyakorlója a kiszabott – még végre nem hajtott – büntetést vagy próbára bocsátást, jóvátételi munkát, illetve javítóintézeti nevelést elengedheti vagy mérsékelheti.³⁰

A végrehajtási kegyelem alkalmazása a szervezett bűnözés elleni fellépés keretei között nemzetbiztonsági vagy bűnüldözési célból lehet indokolt. Adott esetben a hosszú szabadságvesztést töltő elítélt vélhetően kedvezmények nélkül nem hajlandó együttműködni a hatóságokkal, hiszen a szervezett bűnözéshez köthető ügyben történő közreműködés – pl. tanúvallomás – miatt az elítéltet vagy a családját jelentős retorziók érhetik. A hatóságoknak vizsgálniuk kell, hogy az elítélt együttműködése mennyire nélkülözhetetlen az ügyben, igenlő válasz esetén a következő lépés annak mérlegelése, hogy az együttműködéshez fűződő nemzetbiztonsági vagy bűnüldözési érdek jelentősebb-e, mint az elítélttel szemben az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez – melynek része a kiszabott büntetés, illetve intézkedés érvényesítése – fűződő érdek. Az együttműködés körében hangsúlyozni szükséges, hogy a végrehajtási kegyelemben részesülő elítélt tanúvallomását az eljáró bíró a rendelkezésre álló valamennyi bizonyítékkal együtt mérlegeli, dönthet úgy is, hogy kirekeszti a bizonyítékok köréből. Ezen esetben nyilvánvaló, hogy az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez fűződő érdek jelentős mértékű csorbát szenvedett, mivel az elítélt büntetését elengedték vagy mérsékeltek. A fentiek miatt a hatóságoknak rendkívül körültekintően kell eljárni az együttműködési megállapodás megkötése, illetve a kegyelmi eljárás előkészítése során. Az elítélttel történő együttműködés buktatója lehet, hogy a hatóságok céljától eltérően a köztársasági elnök nem részesíti végrehajtási kegyelemben az elítéltet.

A végrehajtási kegyelem szervezett bűnözéshez kapcsolódó eljárásokban történő alkalmazása atipikus, azt is mondhatnánk, hogy az igazságszolgáltatás „szürke zónájába” tartozik. A végrehajtási kegyelem létrehozásakor a jogalkotó vélhetően nem gondolt arra, hogy a szervezett bűnözés elleni fellépés során alkalmazzák a jogintézményt.

A fentiekre tekintettel indokolt lehet a Bv. tv. módosítása, amely alapján a kiszabott szabadságvesztés jelentős nemzetbiztonsági, vagy jelentős bűnüldözési érdekből elengedhető vagy mérsékelhető. Az alábbiak szerepelnének a Bv. tv.-ben a „*Szabadságvesztés elengedése vagy mérséklése az együttműködő elítélttel szemben*” cím alatt: *Amennyiben az elítélt valamely súlyos bűncselekmény felderítéséhez, bizonyításához hozzájárulva olyan mértékben együttműködik, hogy az együttműködéshez fűződő nemzetbiztonsági vagy bűnüldözési érdek jelentősebb, mint az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez fűződő érdek, a szabadságvesztés elengedhető vagy mérsékelhető.*”

Az említett unortodox megközelítés vitára adhat okot, számos kérdést vethet fel, azonban érdemesnek tartom a szakmai berkekben párbeszédet folytatni az új jogintézményről. Korunk igazságszolgáltatását megállapodások, alkuk sokasága szövi át, álláspontom szerint az

³⁰ A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló törvény 2013. évi CCXL. törvény (Továbbiakban: Bv. tv.) 30. § (1) – (2) bekezdés

említett jogintézmény illeszkedne a büntető igazságszolgáltatás megváltozott szemléletmódjába.

Hangsúlyozni szükséges, hogy a *Szabadságvesztés elengedése vagy mérséklése az együttműködő elítélttel szemben* jogintézmény kivételes eszköz lenne a hatóságok eszköztárában, az alkalmazására kizárólag a legkritább esetekben – súlyos, illetve szervezett bűnözéshez kapcsolódó kiemelt bűncselekmények esetén – kerülne sor. A jogintézmény jogpolitikai indoka, hogy az elkövetők közötti érdekazonosság megbontásra kerüljön, a hatóságok éket tudjanak verni az elkövetők közé. A jogintézmény egyfajta, az elkövetőknek címzett üzenetként is felfogható: a hatóságokkal történő együttműködés révén bizonyos esetekben nemcsak a büntetőeljárást lehet megszüntetni, hanem a szabadságvesztés is elengedhető vagy mérsékelhető.

A szervezett bűnözés elleni küzdelem eszközei az elmúlt közel három évtized alatt hatalmas fejlődésen mentek keresztül. A 90-es évekre vonatkozó szakirodalmat olvasva a mai viszonyok ismeretében megdöbbentő, hogy a hatóságok mennyire híján voltak a szervezett bűnözés elleni eljárásjogi eszközöknek. Az említett eszközök jelenleg szerves egységgé állnak össze, úgy is mondhatnánk, hogy az eljárásjogi eszközök, intézményekből mozaikszerűen rajzolódik ki a szervezett bűnözés elleni eredményes fellépés lehetősége. Lehetőség, hiszen nem az összes fentiekben ismertetett eljárásjogi eszközt alkalmazzák a szervezett bűnözéshez kapcsolódó eljárásokban.

Hangsúlyozni szükséges, hogy az anyagi, illetve eljárásjogi eszközök önmagukban elégtelenek, a megfelelő erőforrások biztosítása nélkül a szervezett bűnözés elleni harc nem lehet hatékony.

Az értekezés szervezett bűnözés elleni fellépés anyagi büntetőjogi, illetve eljárásjogi eszköztárának vizsgálatával kapcsolatos részét a kodifikátorok hasznosíthatják, továbbá oktatási anyagot képezhet a szervezett bűnözéssel összefüggő képzéseken.

A szervezett bűnözés elleni küzdelemben résztvevő szervek szervezett bűnözéssel kapcsolatos feladatainak taglalása, illetve a szervek különböző szempontok szerinti csoportosítása.

A fentiekben kifejtettem, hogy a szervezett bűnözéssel kapcsolatos stratégia statikus elemének tekintendő a technikai, illetve humán erőforrás biztosítása.

Az erőforrás biztosítása a szervezetrendszerben, az egyes szervek kohéziójában manifesztálódik. Az egyes szervek – az eljárásjogi és anyagi jogi eszközökhöz hasonlóan – mozaikszerűen egészítik ki egymást a szervezett bűnözés elleni küzdelem mátrixában. Indokoltnak tartottam az egyes szervek szervezett bűnözéssel kapcsolatos feladatait vizsgálni, illetve a szerveket csoportosítani, ezen feladat elvégzésekor a jogszabályokra, illetve szervezetszabályozó eszközökre helyeztem a hangsúlyt.

A különböző szervek vizsgálatakor a leíró, elemző, összehasonlító módszert alkalmaztam.

A szervezetek a szervezett bűnözés aspektusából álláspontom szerint többféleképpen csoportosíthatók, felosztás alapja lehet:

- a szervezett bűnözéssel fennálló kapcsolat közvetlensége – azaz adott szervezet közvetlenül, vagy közvetve, áttételesen kerül kapcsolatba a szervezett bűnözéssel –;
- a szervezet elsődleges vagy támogató jellege – azaz adott szervezet elsődleges feladatokat lát el a szervezett bűnözői csoportok felszámolása érdekében (pl. nyomozások lefolytatása), vagy támogatást nyújt az elsődleges feladatokat ellátó szervek részére;
- a szervezet nélkülözhetetlensége a szervezett bűnözés elleni küzdelemben – azaz adott szervezet nélkül fel lehetne-e lépni eredményesen a szervezett bűnözői csoportokkal szemben;
- a szervezetek államhatalmi ágak megosztása szerinti besorolása.

Természetesen létezik olyan, hogy adott csoportosítási szempontrendszerbe a szervezet nem sorolható be (Pl. Államhatalmi ágak szerinti csoportosítás alapján nem sorolható be az NKE RTK, NOK stb.).

Az alábbi csoportosítást alkottam meg:

A) Kapcsolat közvetlensége alapján történő csoportosítás

Közvetlen kapcsolat: Megyei (fővárosi) rendőr–főkapitányságok, KR NNI, NEBEK BEI, NVSZ, TEK, NAV BF – regionális bűnügyi igazgatóságok, TIBEK, NBSZ, Ügyészség, Bíróság, BV

Közvetett kapcsolat: Országgyűlés, NEBEK NBI, IH, AH, KNBSZ, NKE RTK, NOK

B) Elsődleges vagy támogató jelleg szerinti csoportosítás

Elsődleges jelleg: Megyei (fővárosi) rendőr–főkapitányságok, KR NNI, NVSZ, NAV BF – regionális bűnügyi igazgatóságok, Ügyészség (Részben elsődleges jelleg)

Támogató jelleg: NEBEK NBI, NEBEK BEI, TEK, TIBEK,

C) Nékülözhető vagy nélkülözhetetlen jelleg szerinti csoportosítás

Nékülözhető jelleg: NEBEK NBI, NVSZ, TEK, IH, AH, KNBSZ, NOK

Nékülözhetetlen jelleg: Országgyűlés, Megyei (fővárosi) rendőr–főkapitányságok, KR NNI, NEBEK BEI, NAV BF – regionális bűnügyi igazgatóságok, NBSZ, TIBEK, Ügyészség, Bíróság, BV, NKE

D) Államhatalmi ágak megosztását figyelembe véve történő csoportosítás

Törvényhozás: Országgyűlés

Végrehajtás: Megyei (fővárosi) rendőr–főkapitányságok, NEBEK NBI, NEBEK BEI, NVSZ, TEK, NAV BF – regionális bűnügyi igazgatóságok, IH, AH, KNBSZ, NBSZ, TIBEK, BV

Igazságszolgáltatás: Ügyészség, Bíróság

Hazánkban a szervezett bűnözés terjedelme, struktúrája nem indokolja kizárólag bünszervezetben elkövetett bűncselekményekkel kapcsolatos eljárásokat lefolytató speciális ügyészségek, illetve bíróságok létrehozását. Álláspontom szerint a szervezett bűnözés elleni fellépésben résztvevő szerveket érintően nincs szükség koncepcionális változtatásra, természetesen ez nem azt jelenti, hogy nem merülhetnek fel a szerveket érintő „finomhangolások”.

Az értekezés szervezeti keretekre vonatkozó egységéből a szervezett bűnözéssel kapcsolatos oktatásban, illetve a szervezett bűnözés felszámolására irányuló stratégiaalkotásban profitálhatnak.

– A bünszervezetben történő elkövetéssel kapcsolatos dogmatikai kérdések, illetve a bírósági gyakorlat (bünszervezetben történő elkövetés megállapításának alapjául szolgáló bizonyítékok, büntetékiszabás stb.) elemzése.

A bírósági határozatok elsődleges forrást jelentenek a szervezett bűnözés kutatásakor; a bünszervezetben történő elkövetéssel kapcsolatos joggyakorlat vizsgálata elengedhetetlen, mivel egyrészt visszacsatolást jelent a bűnüldöző hatóságok részére, másrészt a jogerős ítéletek alapján lehetséges a bünszervezetek struktúráinak, tevékenységi köreik elemzése, tanulmányozása.

Kiindulásként feldolgoztam a 4/2005. BJE határozatot, a 3031/2017. (III.7.) AB határozatot, a 3004/2020. (II.4.) AB végzést, valamint a bünszervezettel kapcsolatos BH–kat.

A beszerzett további bírósági határozatok alapján megvizsgáltam a büntetékiszabási gyakorlatot – büntetés mértéke, szabadságvesztés végrehajtási fokozata stb. –, a bűncselekmények stádiumait, elkövetői alakzatait, illetve a bünszervezetben történő elkövetést alátámasztó bizonyítékokat.

A bírósági határozatokat bünszervezet „típusonként” vizsgáltam, öt csoportot hoztam létre: költségvetést károsító bünszervezetekhez köthető bűncselekmények, embercsempész

bűnszervezetekhez köthető bűncselekmények, vagyon elleni – nem erőszakos – bűnszervezetekhez köthető bűncselekmények, kábítószerrel kapcsolatos bűnszervezetekhez köthető bűncselekmények, erőszakos bűnszervezetekhez köthető bűncselekmények. Külön alfejezetben foglalkoztam a szervezett bűnözéssel kapcsolatos kiemelt jogesetekkel – Loncsik, Kecskeméti maffiaper, Fekete sereg, Eclipse –, továbbá a bűnszervezetben részvétel büntetének joggyakorlatával.

A kutatás során 94 olyan jogesetet vizsgáltam meg, ahol felmerült a bűnszervezetben történő elkövetés megállapítása. A terhelték száma büntetőeljárásonként 1–49 fő volt, a bíróság jogerősen átlagosan 6 fő vonatkozásában állapította meg a bűnszervezetben történő elkövetést (az átlag számításánál azokat a jogeseteket vettem figyelembe, amelyeknél a bűnszervezetben történő elkövetést a bíróság jogerősen megállapította).

A bizonyítékokkal kapcsolatos kutatás során azt vizsgáltam, hogy adott bizonyíték milyen gyakorisággal szerepelt az egyes bűnszervezet típusokhoz kapcsolódó büntetőeljárásokban. A gyakorlatban a vizsgálat az alábbiak szerint zajlott: kiválogattam az adott bűnszervezet típusokhoz köthető olyan jogeseteket, amelyekben a bűnszervezetben történő elkövetés jogerősen megállapítást nyert (pl. embercsempész bűnszervezetekkel kapcsolatos 27 jogeset); ezt követően minden egyes eljárás bizonyítékait összesítettem (pl.: 27 jogesetből egyben – tehát az eljárások 3,7 %-ában – szerepelt együttműködő terhelt vallomása).

Bizonyítékok	Költségvetést károsító bűnszervezetekhez köthető bűncselekmények	Embercsempész bűnszervezetekhez köthető bűncselekmények	Vagyon elleni - nem erőszakos - bűnszervezetekhez köthető bűncselekmények	Kábítószerrel kapcsolatos bűnszervezetekhez köthető bűncselekmények	Erőszakos bűnszervezetekhez köthető bűncselekmények
Tanúvallomás	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Házkutatásról, lefoglalásról szóló határozat, jegyzőkönyv	100 %	96,3 %	100 %	100 %	87,5 %
Terhelti beismerő vallomás	87,5 %	88,9 %	100 %	84,6 %	100 %
Tárgyi bizonyítási eszköz	81,3 %	88,9 %	80 %	100 %	100 %
Igazságügyi szakértői vélemény	93,8 %	55,6 %	100 %	100 %	100 %
Mobiltelefon előfizetői szerződés, híváslista, cellainformáció	37,5 %	92,6 %	40 %	84,6 %	100 %
TIGY / TASZ anyaga (telefonlehallgatás, megfigyelés)	75 %	59,3 %	40 %	76,9 %	75 %
Lefoglalt okirat	75 %	63 %	60 %	30,8 %	37,5 %
Helyszíni szemle jegyzőkönyv	18,8 %	40,7 %	40 %	61,5 %	87,5 %
Jelentés hívószámokról, híváslisták elemzéséről	6,3 %	51,9 %	40 %	38,5 %	62,5 %
Elektronikus adattartalom (pl. mobiltelefon, számítógép stb.)	31,3 %	33,3 %	20 %	30,8 %	25 %
Cégmásolat, cégkivonat	43,8 %	3,7 %	20 %	23,1 %	12,5 %
Jelentés megfigyelésről, elfogásról	18,8 %	66,7 %	0 %	61,5 %	62,5 %
Pénzügyi adatközlés, bankszámlaforgalmi kivonat	6,3 %	7,4 %	40 %	30,8 %	0 %
Nemzetközi jogsegély keretében beszerzett iratok	25 %	7,4 %	20 %	38,5 %	0 %
Gépjárműnyilvántartási adatok	18,8 %	29,6 %	0 %	7,7 %	62,5 %
Együttműködő terhelt vallomása (nyomozási alku)	6,3 %	3,7 %	0 %	0 %	37,5 %
Határregisztrációs adatok	18,8 %	40,7 %	0 %	15,4 %	0 %
Adóhatósági adatközlés, adóbevallás; adóvizsgálati eljárás adatai	56,3 %	3,7 %	0 %	7,7 %	0 %
Különösen védett tanú vallomása	0 %	0 %	0 %	0 %	12,5 %
Idegenrendészeti adatok	0 %	22,2 %	0 %	0 %	0 %

Bűnszervezetekhez köthető bűncselekmények bizonyítékai gyakoriságának összesített sorrendje	
1.	Tanúvallomás
2.	Házkutatásról, lefoglalásról szóló határozat, jegyzőkönyv
3.	Terhelti beismerő vallomás
4.	Tárgyi bizonyítási eszköz
5.	Igazságügyi szakértői vélemény
6.	Mobiltelefon előfizetői szerződés, híváslista, cellainformáció
7.	TIGY / TASZ anyaga (telefonlehallgatás, megfigyelés)
8.	Lefoglalt okirat
9.	Helyszíni szemle jegyzőkönyv
10.	Jelentés hívószámokról, híváslisták elemzéséről
11.	Elektronikus adattartalom (pl. mobiltelefon, számítógép stb.)
12.	Cégmásolat, cégkivonat
13.	Jelentés megfigyelésről, elfogásról
14.	Pénzügyi adatközlés, bankszámlaforgalmi kivonat
15.	Nemzetközi jogsegély keretében beszerzett iratok
16.	Gépjárműnyilvántartási adatok
17.	Együttműködő terhelt vallomása (nyomozási alku)
18.	Határregisztrációs adatok
19.	Adóhatósági adatközlés, adóbevallás; adóvizsgálati eljárás adatai
20.	Különösen védett tanú vallomása
21.	Idegenrendészeti adatok

A fentiek alapján megállapítható, hogy a bűnszervezetekhez köthető bűncselekmények bizonyítékai közül a leggyakoribb a tanúvallomás; házkutatásról, lefoglalásról szóló határozat, jegyzőkönyv; terhelti beismerő vallomás; tárgyi bizonyítási eszköz; illetve az igazságügyi szakértői vélemény. Megjegyzem, hogy a „bűnszervezet” fennállására vonatkozó bizonyítékok közül a TIGY / TASZ anyaga, illetve a terhelti beismerő vallomás emelhető ki, mivel ezek segítségével lehet legjobban rekonstruálni a bűnszervezetben történő elkövetés megállapításához szükséges tényeket.

A vizsgált jogesetekben elenyésző számban szerepelt a különösen védett tanú vallomása, illetve az előzetes feltevésekkel szemben az együttműködő terhelt vallomása sem volt számottevő.

A jogerősen kiszabott szabadságvesztés minimuma 8 hónap börtönbüntetés, maximuma pedig életfogytig fegyházbüntetés, a szabadságvesztés átlagos tartama 5 év volt azon személyek esetében, akiknél a bűnszervezetben történő elkövetést jogerősen megállapították.

A szabadságvesztés tartama

- csupán a terhelték 20,5 %-ánál érte el a legsúlyosabb bűncselekmény büntetési tételének középértékét;
- a terhelték 12,9 %-ánál a legsúlyosabb bűncselekmény büntetési tételének alsó határát sem érte el;
- a terhelték 5,7 %-ánál elérte a legsúlyosabb bűncselekmény büntetési tételének felső határát;
- a terhelték 9 %-ánál a 2 évet nem érte el.

A szabadságvesztés végrehajtási fokozata – a szabadságvesztés tartamára tekintettel – terhelték 78,1 %-ánál fegyház lett volna, azonban 16,8%-uknál börtön fokozatot határozott meg a bíróság.

A büntetéskiszabás szigorúságát illetően az alábbi sorrendet állapítottam meg (legszigorúbbtól legenyhébbig): Erőszakos bűnszervezetekhez köthető bűncselekmények, Vagyon elleni – nem erőszakos – bűnszervezetekhez köthető bűncselekmények, Kábítószerrel kapcsolatos bűnszervezetekhez köthető bűncselekmények, Embercsempész bűnszervezetekhez köthető bűncselekmények, Költségvetést károsító bűnszervezetekhez köthető bűncselekmények.

Az általam vizsgált jogesetekben összesen 420 terhelt vonatkozásában állapították meg jogerősen a bünszervezetben történő elkövetést, ők összesen 2826 bűncselekményt (terheltenként átlagosan 6,7-et) követtek el, a bűncselekmények jellemzően befejezett stádiumúak (92,2 % befejezett; 3,9 % kísérlet; 3,9 % előkészület). Az elkövetői alakzatok közül a bűnsegédi elkövetés dominál (41,2 % bűnsegéd; 26,2 % társtettes; 24,6 % önálló tettes; 8 % felbújtó; a közvetett tettesi alakzat elenyésző – 0,03 %).

Amennyiben kizárólag az ötévi vagy az azt meghaladó büntetési tételű bűncselekményeket vizsgáljuk, akkor az alábbi megállapítások tehetők: a terheltek összesen 997 bűncselekményt követtek el, a stádiumok közül a befejezettség a meghatározó (93,5 % befejezett; 5,3 % kísérlet; 1,2 % előkészület). Az elkövetői alakzatok körében a fentiekől eltérően a társtetteség a legnagyobb halmaz (55,2 % társtettes; 28,2 % bűnsegéd; 10,5 % önálló tettes; 6 % felbújtó; 0,1 % közvetett tettes). A terheltek átlagosan 2,4 ötévi vagy az azt meghaladó büntetési tételű bűncselekményt követtek el.

A bünszervezetben történő elkövetés megállapítás vonatkozásában számos esetben eltérő álláspontot fogadtak el az első, illetve másodfokú bíróságok. Az ellentétes döntéseket kettő szempontból vizsgáltam: az első a bünszervezetben történő elkövetés megállapítása általános (büntetőeljárás szintű), a második pedig részletes (terhelt szintű) vizsgálata. Az említett megkülönböztetés azért indokolt, mivel a részletes vizsgálat alapján pontosabb helyzetkép állapítható meg, ugyanis néhány esetben előfordul, hogy az első, illetve másodfokú bíróság alapvetően egyetért a bünszervezet kérdéskörében – azaz megállapítják vagy nem állapítják meg a bünszervezetben történő elkövetést –, azonban egyes terheltek vonatkozásában eltérően foglalnak állást. Például az elsőfokú bíróság öt terhelt, a másodfokú bíróság pedig hat terhelt vonatkozásában állapítja meg a bünszervezetben történő elkövetést.

Az általános (büntetőeljárás szintű) vizsgálat központi kérdése, hogy adott büntetőeljárásban eltérően állapítják-e meg az első és másodfokú bíróságok a bünszervezetben történő elkövetést.

Az ellentétes döntések általános (büntetőeljárás szintű), illetve részletes (terhelt szintű) vizsgálata alapján az alábbiak állapíthatók meg.

Az általános (büntetőeljárás szintű) vizsgálat két részre osztható; egyrészt indokolt a bünszervezetben történő elkövetés megállapításával kapcsolatos ellentétes döntések bünszervezet „típusonkénti”, másrészt pedig területi megoszlásának elemzése.

Az általános (büntetőeljárás szintű) vizsgálat szerint az embercsempész bünszervezetek vonatkozásában egységesebb, míg az erőszakos bünszervezetek esetében megosztottabb a bírói gyakorlat a bünszervezet kérdéskörét illetően. A részletes (terhelt szintű) vizsgálat alapján az embercsempész bünszervezetekkel kapcsolatos egységesség szintén tapasztalható, azonban a megosztottság a vagyon elleni – nem erőszakos – bünszervezetekre jellemző.

Megállapítható, hogy a Fővárosi Ítéltábla illetékességi területén születtek a legnagyobb arányban ellentétes döntések, a legegységesebb a Debreceni Ítéltábla joggyakorlata.

A részletes (terhelt szintű) vizsgálat alapján megállapítást nyert, hogy a terheltek 34,3 %-a esetében született ellentétes döntés a bünszervezetet illetően.

A bünszervezetben történő elkövetés megállapításával kapcsolatos ellentétes döntések során a szabadságvesztés tartama jellemzően nem változik, azaz a bünszervezetben történő elkövetés megállapítása vagy annak mellőzése többnyire nem hat ki a szabadságvesztést tartamára.³¹

³¹ Amennyiben kizárólag elsőfokon állapították meg a bünszervezetben történő elkövetést, többnyire megváltozott a jogerős ítéletben a szabadságvesztés végrehajtási fokozata, jellemzően nem változott a szabadságvesztés tartama.

Abban az esetben, amikor kizárólag a jogerős ítéletben állapították meg a bünszervezetben történő elkövetést, általában sem a szabadságvesztés végrehajtási fokozata, sem annak tartama nem módosult.

Nem jelenthető ki kategórikusan, hogy a bírósági gyakorlat nem egységes, ezért a fentieket pontosítani szükséges: a bünszervezettel kapcsolatos bírósági joggyakorlat nem teljesen egységes. Álláspontom szerint azonban a bünszervezetben történő elkövetés megállapíthatóságával kapcsolatos gyakorlat teljes egységességének hiánya messze nem olyan fokú, amely veszélyeztetné a jogbiztonságot. Úgy vélem, hogy a bünszervezetben történő elkövetés megállapítása vagy mellőzése semmivel nem jelent nagyobb nehézséget az anyagi büntetőjog további fogalmai, terminus technicusai – pl. erős felindulásban elkövetés, jelentős érdeksérelem stb. – megítélésénél, illetve az egyes bűncselekmények elhatárolásánál (pl. emberölés kísérlete – életveszélyt okozó testi sértés, emberölés – halált okozó testi sértés stb.).

Az értekezés bünszervezetben történő elkövetéssel kapcsolatos bírósági gyakorlatra vonatkozó részét a jogalkalmazók hasznosíthatják, a kiemelt jogeseteket pedig oktatási anyagként lehet felhasználni a szervezett bűnözéssel kapcsolatos képzéseken.

CSÁNYI Csaba megjegyezte, hogy a tanúvédelem eszköztárának széles választékát alkalmazhatják a hatóságok; a konkrét ügy, illetve a hatóságok tagjainak felkészültsége, szakmai hozzáértése, elhivatottsága, hozzáállása határozza meg, hogy melyik tanúvédelmi eszközt használják.³² A fenti gondolatok álláspontom szerint a szervezett bűnözés elleni küzdelem egészére is igazak, a szükséges jogszabályi rendelkezések, anyagi és eljárásjogi eszközök jelenleg rendelkezésre állnak, kizárólag a hatóságok tagjain múlik, hogy milyen intenzitással, milyen eredményességgel lépnek fel a szervezett bűnözői csoportok ellen.

V. Az értekezés témakörében készült publikációk jegyzéke

1. A szervezett bűnözéssel kapcsolatos anyagi büntetőjogi szabályozás Magyarországon és a környező államokban I. rész. *Ügyészek Lapja*, 2017/1., 5-17.
2. A szervezett bűnözéssel kapcsolatos anyagi büntetőjogi szabályozás Magyarországon és a környező államokban II. rész. *Ügyészek Lapja*, 2017/2., 5-18.
3. A szervezett bűnözéssel kapcsolatos nemzetközi jogi eszközök. *Magyar Jog*, 2017/6., 363-372.
4. A bünszervezetben történő elkövetés megállapíthatóságának ítélkezési gyakorlata a kábítószer-bűnözés vonatkozásában 1. *Belügyi Szemle*, 2017/5., 54-77.
5. A bünszervezetben történő elkövetés megállapíthatóságának ítélkezési gyakorlata a kábítószer-bűnözés vonatkozásában 2. *Belügyi Szemle*, 2017/6., 94-116.
6. Célkeresztben a bünszervezeti vagyon, avagy a szervezett bűnözés és a vagyonvisszaszerzés kapcsolata. *Ügyészségi Szemle*, 2017/3., 42-60.
7. Bünszervezetben történő embercsempészség bizonyítása a bírósági határozatok tükrében. *Ügyészségi Szemle*, 2018/1., 6-57.
8. Központokkal a szervezett bűnözés ellen. *Belügyi Szemle*, 2018/9., 82-106.
9. Olajozott bünszervezet (Koszi – klán). *Ügyészek Lapja*, 2018/3., 37-58.
10. A White-Collar Criminal Organisation – the Zuschlag Case. (Megjelenés alatt)
11. Bünszervezet újratöltve – Néhány gondolat a hierarchikus szervezettség és konspiratív működés követelményéről (Megjelenés alatt)

³² CSÁNYI CSABA: Gondolatok a tanúvédelemről. In: MÉSZÁROS Bence (szerk.): *A tanú védelmének elméleti és gyakorlati kérdései*. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Gazdasági Büntetőjogi Kutatóintézet, 2009., 51.